

*Srednja šola
Josipa Jurčiča*

Ivančna Gorica

Iskrice

številka 1, december 2021, šol. leto 2021/2022

Srednja šola Josipa Jurčiča Ivančna Gorica

Uvodnik

Ob zaključku Jurčičevega leta smo pripravili tematsko številko, posvečeno »botru« imena naše šole. Na naslednjih straneh si lahko preberete o Jurčičevem življenju in delu ter o nekaterih dogodkih, ki so mu bili posvečeni v njegovem letu. Vemo, da je bilo zlasti zadnje leto na različnih mestih izrečenega in zapisanega res veliko, a smo prepričani, da boste o Josipu Jurčiču izvedeli še kaj novega in zanimivega.

Naši dijaki so ga opisali kot pisatelja in novinarja, posvetili pa so se tudi njegovi domačiji na Muljavi, Jurčičevemu pohodu, Jurčičevemu letu in še čemu. Lea Kastelic, profesorica slovenščine in mentorica tokratne številke, pa je nanizala nekaj poudarkov iz simpozijev, ki so v tem letu odstirali pomembne ustvarjalne dosežke našega rojaka ter povzela nekaj zanimivosti iz Jurčičevega časa. Likovno opremo, ki jo je zagotovila Anamarija Šmajdek, profesorica umetnosti, so prispevali zlasti dijaki, ki so na temo lika Josipa Jurčiča ustvarjali v preteklih letih. Vsem ustvarjalcem te številke se zahvaljujemo, da so si vzeli čas in ga namenili Jurčičevemu spominu.

Glede na to, da so Iskrice zlasti novinarsko glasilo, je pomembno, da ne cenimo Jurčiča le kot književnika, saj je za slovensko zgodovino vsaj toliko pomemben tudi kot novinar, ki je večinoma zagovarjal neodvisno in družbenokritično pisanje v slovenskem jeziku ter bil zato zlasti tedanjim konservativnim krogom in »nemški« politiki trn v peti.

S svojim Slovenskim narodom je bil pogosto tudi predmet političnih spopadov. Mladina menda ni bila najbolj zadovoljna z njegovo domnevno preveč spravljivo časnikarsko usmerjenostjo, del politikov pa ga je napadal, da je preveč oster in »strasten prenapetež«.

O objektivnem pomenu dela Josipa Jurčiča bo gotovo izrečeno še marsikaj tehtnega, nesporno pa nas lahko vodijo nekatera izhodišča, ki jim je tudi sam sledil: klen slovenski jezik, pripovedovanje zanimivih zgodb, satirična in kritična obravnava družbe, angažiranost posameznika na različnih področjih življenja in še marsikaj, kar je aktualno tudi v današnjem času, polnem kulturnih, gospodarskih, tehnoloških, zdravstvenih in političnih pretresov.

Igor Gruden, urednik

JOSIP JURČIČ – NA KRATKO

Josip Jurčič se je rodil 4. marca 1844 na Muljavi revnim kmečkim staršem. Za literaturo ga je navdušil že njegov dedek, ki mu je večkrat pripovedoval zgodbe iz vsakdanjega življenja. Šolo je obiskoval na Krki in v Višnji Gori, po končani osnovni šoli pa je šolanje nadaljeval na gimnaziji v Ljubljani. Tam se je seznanil s slovensko in tujo literaturo. Leta 1861 je pri svojih rosnih sedemnajstih letih objavil prvo pripoved z naslovom Pripovedka o beli kači. Nato je odšel na Dunaj študirat slavistiko in klasično filologijo, a študija zaradi pomanjkanja denarja nikoli ni dokončal.

Leta 1868 je dobil službo pomočnika glavnega urednika časopisa Slovenski narod, istega leta pa je z Josipom Stritarjem in Franom Levstikom izdal zbornik Mladika. Poleg Frana Levstika je bil glavna oseba v slovenskem kulturnem in političnem življenju. Pri svojih 37. letih pa je umrl po dolgem boju z jetiko.

Danes ga poznamo predvsem po delih za odrasle, po prvem slovenskem romanu in tragediji. To sta Deseti brat, ki ga je napisal leta 1866, in delo Tugomer, ki je bil izdano leta 1876. Na Jurčiča nas v današnjem času opominjajo različne znamenitosti. Njegovo ime pa ponosno nosi naša šola. Poznamo tudi Jurčičevo pot, ki pelje od Višnje gore do Muljave, nato pa še od Muljave do Krke. Jurčičev pohod je organiziran vsako prvo soboto v marcu.

V letu 2021 obeležujemo Jurčičevo leto, ki nas spominja na 140 let njegove smrti, predvsem pa na to, da je bil odličen pisatelj, dober novinar in poznavalec slovenskega jezika.

Vid Čakš, Jan Goličnik in Nejc Viršek, 1. c

JOSIP JURČIČ KOT NOVINAR

Josip Jurčič je bil slovenski pisatelj in časnikar. Osnovno šolo je obiskoval na Krki in v Višnji Gori, gimnazijo pa v Ljubljani, kjer se je seznanjal z literaturo. Pri sedemnajstih letih je objavil svojo prvo pripovedko. Po uspešno končani maturi je odšel študirat na Dunaj, kjer se je vpisal na študij slavistike in klasične filologije, vendar študija ni dokončal. Leta 1868 je dobil prvo službo kot pomočnik glavnega urednika pri časniku Slovenski narod v Mariboru. Nato leta 1871 postane glavni urednik in naslednje leto uredništvo preseli v Ljubljano. Časopis Slovenski narod je deloval pod geslom »vse za narod, svobodo in napredek«.

Jurčič je bil poleg svojega književnega dela pomemben tudi kot novinar. Deset let (1871–1881) je urejal prvi slovenski dnevnik Slovenski narod. V svojih časopisnih prispevkih je poudarjal pomembnost slovenskega jezika, podpiranje narodne literature, nujnost osamosvojitve Slovencev in potrebo po boju za vse naštetu.

Kot urednik je Jurčič novinarska besedila s politično tematiko pisal v iskanju narodne sloge. Ta svoja načela je opustil le, kadar je branil pravice slovenskega naroda. Zagovarjal je stališče, da Slovenci lahko kot narod obstanejo le s politično povezavo z drugimi jugoslovanskimi narodi.

Jurčič je vedel, da lahko Slovenski narod dobro zaživi s selitvijo v Ljubljano. Trudil se je, da bi časopis dobil svojo tiskarno, ki so jo lastniki nazadnje le kupili. 6. oktobra 1872 je Narodna tiskarna v Ljubljani natisnila prvo številko časopisa. Jurčič se je od ustanovitve Slovenskega naroda trudil, da bi časopis izhajal kot dnevnik. S 1. januarjem 1873 je tako pričel Slovenski narod izhajati vsak dan (razen ob ponedeljkih in dnevih po praznikih) in s tem postal prvi slovenski dnevnik.

V zadnjih letih njegovega urejanja časopisa je Jurčič manj pomembna pisanja prepustil večji skupini sodelavcev, sam pa se je posvečal pomembnejšim temam.

V septembru leta 1879 je zbolel za vnetjem rebrne mrene. Zimo je preživel v postelji. Aprila, ko se je njegovo stanje izboljšalo, se je zopet lotil dela pri časopisu. Hud prehlad v decembru je dokončno načel njegovo zdravje, kljub bolezni pa ni počival. Veroniko Deseniško je zaključil le tri dni pred smrtjo.

Jovana Dejanović, 3. d

Josipa Jurčiča poznamo predvsem po številnih proznih delih, le malo ljudi pa ve, da se je večino svoje delovne dobe preživljal kot novinar. Vse se je začelo, ko je leta 1869 v Mariboru poskušal ustanoviti časnik – Glasnik, list za zabavo, književnost in pouk. Ta je doživel le eno izdajo, nato pa prenehal izhajati. Ko je leta 1880 Josip Stritar napovedal konec izdajanja časnika Zvon, se je Jurčič skupaj z Jankom Kersnikom, Franom Levcem in Ivanom Tavčarjem odločil izdajati nov časopis Ljubljanski zvon.

Prva številka Ljubljanskega zvona je izšla v prvem dnevu leta 1881. Skoraj ves čas izhajanja je bil časnik med vodilnimi slovenskimi literarnimi revijami. Poleg leposlovja, ki mu je bil v

prvi vrsti namenjen, se je ukvarjal še z umetnostno kritiko in razpravami ter eseji o umetnosti. Jurčič je za Ljubljanski zvon pisal roman z naslovom Rokovnjači – 1881, a mu je zaradi bolezni uspelo napisati le prvih enajst poglavij. Po njegovem načrtu je delo dokončal Janko Kersnik. Za Ljubljanski zvon je Jurčič napisal tudi zgodovinsko tragedijo Veronika Deseniška, ki pa je izšla šele pet let po njegovi smrti. Za razliko od Rokovnjačev je to delo napisal do konca, ni pa mu ga uspelo popraviti.

Josip Jurčič je umrl leta 1881, Ljubljanski zvon pa je izhajal še dolgo po njegovi smrti. Ob začetku druge svetovne vojne je po več kot šestdesetih letih izšla zadnja številka.

Nejc Koselj in Zala Kovačič, 1. b

JURČIČEVO LETO V DRŽAVI IN OBČINI

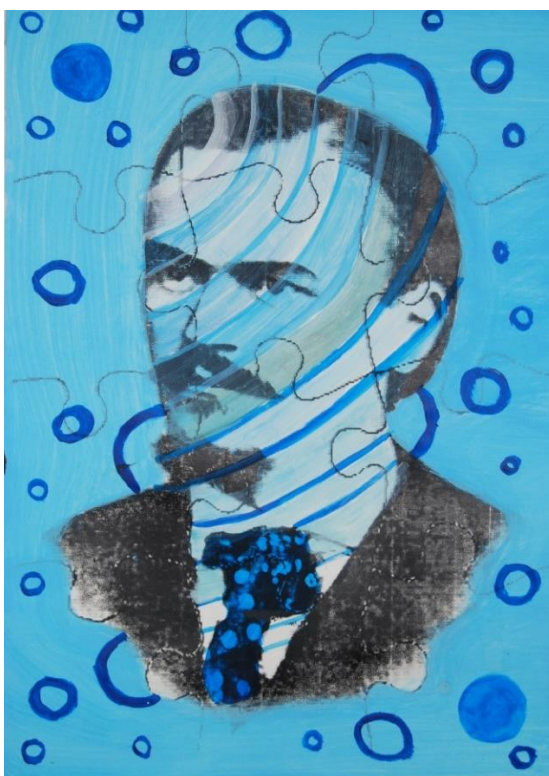
Leta 2021 smo se spominjali 140. obletnice smrti rojaka Josipa Jurčiča, pisatelja, časnika, ter avtorja prvega slovenskega romana Deseti brat. Leto so zaznamovale številne okrogle obletnice njegovega življenja. Mineva 160 let odkar je Jurčič kot sedemnajstletnik napisal Pripovedko o beli kači in začel svoj uspešen in obširen ustvarjalni opus. Spominjamo se tudi 150-letnice Jurčičevega nastopa uredniške službe pri časniku Slovenski narod in 140-letnice

začetka izhajanja Ljubljanskega zvona, ki ga je Jurčič zasnoval skupaj s Tavčarjem, Levcem in Kersnikom. Prav v Ljubljanskem zvonu je bil istega leta, že po Jurčičevi smrti, objavljen njegov zadnji roman Rokovnjači.

Na pobudo Občine Ivančna Gorica je Vlada Republike Slovenije leto 2021 razglasila za leto Josipa Jurčiča. S tem je spodbudila k nastajanju številnih kulturnih in znanstveno-raziskovalnih programov, dogodkov in projektov na lokalni in državni ravni. Na Muljavi smo si lahko ogledali predstavo Sin slovenskega naroda, avtorice Dragice Šteh. Potekale so razne likovne razstave na temo Kozlovske sodbe, nastal je animiran film o njegovem življenju, humoreske, odvijali so se literarni in pogovorni večeri, likovni natečaji in še mnogo drugih dogodkov. Nadgradili so tudi Jurčičevo pot od Višnje Gore do Muljave in naprej do Krke. RTV Slovenija je pripravila oddajo Panoptikum, v kateri so veličino Jurčičevih literarnih del in njegovo pomembno časnikarsko delo ter politično udejstvovanje sredi 19. stoletja predstavili strokovnjaki s področja umetnostne zgodovine in kulturne dejavnosti. Rojaku in njegovi izjemni literarni ter publicistični zapuščini se je pred novim letom poklonila tudi Občina Ivančna Gorica z izdajo posebnega koledarja za leto 2021, ki so ga z občinskim glasilom Klasje prejela vsa gospodinjstva občine Ivančna Gorica.

Najlepše pri vsem tem je, da nas Jurčič povezuje. Povezuje ne samo ustvarjalce na lokalni ravni, ampak tudi številne druge, ki na različne načine skrbijo za slovensko besedo in literarno dediščino.

Tone Hočvar in Nejc Hrovat, 1. b

JURČIČEVA DOMAČIJA

Muljava nam je podarila enega izmed najpomembnejših slovenskih literarnih biserov, Josipa Jurčiča. Tu je preživel svoja mladostna leta in pozneje v literarnih podobah ohranil utrip takratnega časa ter poteze ljudi. S svojimi deli je postavil trdne temelje slovenskemu pripovedništvu; napisal je prvi slovenski roman *Deseti brat*, prvo slovensko tragedijo *Tugomer*, vrsto daljših in krajših proznih pripovedi.

Jurčičeva domačija je eden redkih muzejev na prostem pri nas. Pripoveduje zgodbe o vsakdanjem življenju kmečkega prebivalstva in o modrosti življenja v sobivanju z naravo. Predstavlja dediščino podeželskega stavbarstva, opreme bivališč ter gospodarskih dejavnosti v tem delu Slovenije, hkrati pa je muzej vsebinsko tesno povezan z delom in življenjem pisatelja. Jurčičevo rojstno hišo je leta 1826 postavil pisatelj ded in do danes ni bila predelana. Ded je bil v Jurčičevem življenju zelo pomembna oseba, saj je osnovo za pripovedniški dar pisatelj prejel ravno od njega.

Talni načrt domačije je značilen za osrednjo slovensko kmečko hišo 19. stoletja, sestavljeno iz petih opremljenih prostorov – veže s črno kuhinjo in ognjiščem, »hiše«, »kamre«, »štiblca« ter shrambe. Na severni strani pa je podaljšana za majhen hlev, nad katerim je bil včasih lesen skedenj. Danes sta v tem delu predstavljena Jurčičevo življenje in delo. Zraven hiše je pisatelj ded postavil tudi dvojni kozolec – toplar ter vodnjak.

Jurčičeva domačija v času med obema svetovnjima vojnama. Foto: Arhiv NUK

Slovenski etnografski muzej je med leti 1966 in 1979 domačijo dopolnil z dodatnimi poslopji iz bližnje okolice, ki so nekoč spremljala domove na Dolenjskem, in sicer s čebelnjakom, kaščo in sušilnico za lan. Ob gozdiču je muzej postavil leseno bajto – Krjavljevo kočo, ki prikazuje bivalno kulturo bajtarjev ali kajžarjev, najrevnejšega sloja prebivalstva brez zemlje.

Domačija je tudi prostor številnih kulturnih prireditev, likovnih in etnografskih razstav, kot tudi cilj Jurčičeve poti, ki vsako leto v marcu, v počastitev pisateljevega rojstva, na tradicionalen pohod privabi več tisoč pohodnikov. Izjemnega obiska so deležne tudi vsakoletne uprizoritve Jurčičevih del, ki jih v naravnem amfiteatru ob domačiji tradicionalno uprizarja domača gledališka skupina.

Urška Simončič, 1. c

JURČIČEV POHOD

Jurčičeva pot je pohodniška pešpot, poimenovana po slovenskem romanopiscu Josipu Jurčiču. V planinskem društvu Viharnik so leta 1994 trasirali pot, ki jo je pisatelj vsakodnevno prehodil v šolo in nazaj. Dolga je 15 km, daljša pot do Krke pa 23 km. Vsakoletni pohod organizira Planinsko društvo Polž Višnja Gora, in sicer prvo soboto v marcu, kar simbolizira Jurčičev rojstni dan, 4. marec 1844.

Jurčičev pohod je bil do sedaj organiziran kar 27-krat, le v letu 2021 zaradi epidemioloških razmer ni bil izveden oziroma tako množično organiziran, pač pa so organizatorji pozivali, da se pohodniki lahko zberejo individualno in tako sami prehodijo pot.

Vsakoletni pohod privablja številne pohodnike iz cele Slovenije in tudi od drugod, saj je ob lepem vremenu tudi več kot 10.000 udeležencev. Jurčičeva pot poteka v dveh odsekih, in sicer se prične v Višnji Gori. Začetek pohoda je od 7. do 10. ure dopoldne in poteka po okoliških vaseh do Muljave ter drugi del še naprej do reke Krke.

Povprečen pohodnik pot prehodi v treh urah. Med potjo se pohodnikom odstirata čudovita narava in kulturna dediščina. Ob poti pa se predstavijo tudi domači ponudniki z raznovrstnimi pijačami in hrano, ki jo pridelajo sami.

Pohod se prične v mestnem jedru višnje Gore, pot pelje mimo cerkve sv. Ane s cehovskimi oltarji in mestnega trga z Valvasorjevim vodnjakom, nato se strmo vzpne po gozdu do razvalin Starega gradu, nekoč imenovanega Turn. Iz kraja Zavrtače pot pohodnike pripelje na Polževo, od tu se vzpne na vrh Kriško–Polževske planote k cerkvici sv. Duha, ki je tudi najvišja točka pohoda (630 m). Iz vasi Male Vrhe pot navzdol pripelje do razvalin gradu Roje.

Od gradu se pot spusti do kmetije Kaščarjevih. V vasi Oslica pot pripelje do razpotja, kjer se pohodnik lahko poda na krajšo pot do Muljave ali pa na daljšo traso Jurčičevega pohoda, ki pelje do vasi Znojile in nato do izvira reke Krke ter Krške jame. Iz Oslice, skozi Krko in nazaj preko Znojil ter vasi Potok, pohodnik prispe na cilj na Jurčičevi domačiji na Muljavi.

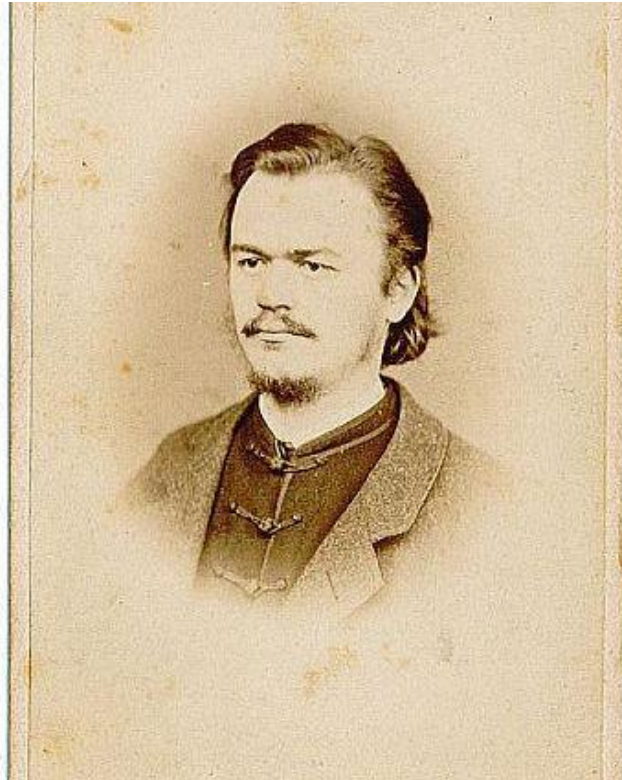

Drugi del poti z Muljave do Krke je bil dodan leta 1998, saj je pisatelj od leta 1851 do 1855 tam obiskoval osnovno šolo, ko ga je oče zaradi neuspeha leta 1855 prepisal na osnovno šolo v Višnji Gori. Zaključek pohoda je v naravnem amfiteatru na Jurčičevi domačiji, kjer ob poteka prireditev z zabavnim in kulturnim programom.

Natalija Ferlin in Ema Žnidaršič, 1. b

JOSIP JURČIČ – IZ ŽIVLJENJA IN DELA

Josip Jurčič je slovenski pripovednik, pisatelj in novinar ter avtor prvega slovenskega romana in prve slovenske tragedije. Ta je bila prvič objavljena v tretjem zvezku Slovenske knjižnice. Jurčič se je preizkusil v vseh pripovednih oblikah, zato je odločilno vplival na nadaljnji razvoj slovenske novele, črtice, povesti in romana.

Josip Jurčič na eni najstarejših ohranjenih fotografij. Foto: Arhiv NUK

Njegovi začetki pisanja segajo že v leto 1861, ko je imel zgolj 17 let. Pisal je prve pravljice in pripovedke (O bratih, ki so »hudiču služili«, O pogumni deklici, ki je pobila »dvanajst psoglavcev« itd.), ki pa ljudi sprva niso prepričale. Svoje mnenje so kmalu spremenili. V svoji mladosti je pisal tudi veliko del v spomin na svojega deda.

V pisanju za mladino je prevladovala značilna pripovedna oblika – dialog. Jurčič sicer ni znan po svojih delih za mladino, kajti njegova snov zajema življenja kmečkih ljudi in njihovih navad.

Njegovi najbolj znani humoreski sta Vrban Smukova ženitev, ki jo je napisal leta 1865 in Kozlovska sodba v Višnji Gori, ki je nastala leta 1867. Kozlovska sodba v Višnji Gori je njegovo najbolj prevajano delo, in sicer je prevedeno že v 13 evropskih jezikov. Za mlajše in starejše je napisal tudi veliko proznih ter dramskih del, med najbolj znane pa spadajo

Jurij Kozjak, Telečja pečenka, Deseti brat, Prazna vera, Rokovnjači, Veronika Deseniška, Tugomer.

V čast Jurčiču pa smo poimenovali tudi veliko trgov, ulic in spomenikov. V Ljubljani imamo Jurčičev trg, ulico v Novem mestu ter Jurčičevo pot od Višnje gore do reke Krke. Prav tako pa njegovo ime, kot edina šola v Sloveniji, nosi tudi Srednja šola v Ivančni Gorici.

Jurčičevo rojstno hišo na Muljavi so leta 1928 obnovili, ne da bi spreminjali zunanost in notranost, ter domačijo spremenili v muzej. Poleg nje pa so zgradili Krjavljevo kočo, ki je primer vaškega življenja. Domačijo letno obiše kar 15.000 obiskovalcev.

Gaja Zabukovec, 3. d

Kultura na »Jurčiču« v znamenju Jurčiča

Naši dijaki so pred četrst stoletja uprizorili Desetega brata na Muljavi.

Takole pa vadijo za letošnjo Kozlovsko sodbo, obakrat pod mentorstvom Vesne Celarc, profesorice slovenščine.

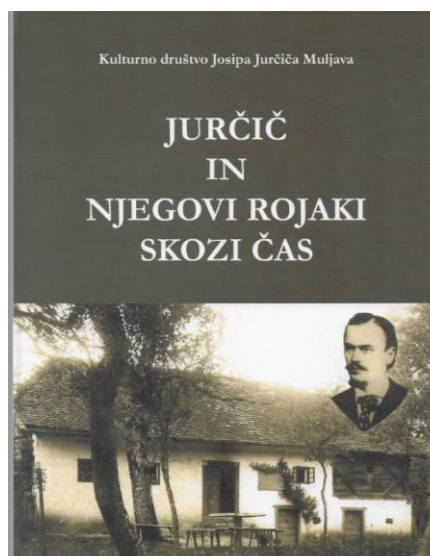

Brali smo Jurčiča v različnih jezikih, maj 2021.

Iz publikacije **Jurčič in njegovi rojaki skozi čas**, jubilejnega zbornika ob 170-letnici rojstva pisatelja Josipa Jurčiča, 90-letnici gledališke dejavnosti na Muljavi in 50-letnici Letnega gledališča KD Josipa Jurčiča Muljava, ki jo je l. 2015 izdalo Kulturno društvo Josipa Jurčiča Muljava, povzemamo članek Vesne Celarc, prof. slovenščine na naši šoli.

Josip Jurčič in Srednja šola Josipa Jurčiča Ivančna Gorica

Vesna Celarc, profesorica slovenščine

Začetki današnje Srednje šole Josipa Jurčiča Ivančna Gorica segajo v leto 1945, pet let kasneje je bila šola preoblikovana v višjo gimnazijo, 1955 so dijaki prvič opravljali maturo, 1970 pa je dobila ime po slavnem rojaku Josipu Jurčiču. 29. oktobra istega leta je Jurčičev rojstni dan, to je 4. marec, postal dan šole. Dolgo časa je bil pouk v stiškem samostanu, 1981, torej sto let po njegovi smrti, pa se je začel pouk v Šolskem centru Josipa Jurčiča. Današnje ime Srednja šola Josipa Jurčiča pa je dobila tri leta pred zaključkom tisočletja.

Pa naj bo dovolj letnic, čeprav je takšnih, ki nam vsem, ki smo bili ali smo povezani s to šolo, veliko pomenijo, še veliko. Pomembno za vse, ki živimo s to šolo in v tem okolju, je, da se od leta 1970 v imenu šole pojavlja ime našega pisatelja. Vsi, ki so imeli v mislih to poimenovanje, so želeli, da šola postane prepoznavna in znamenita tudi po imenu – in ne bi mogli izbrati imena, ki bi bolj ustrezalo naši šoli. Naša šola je tudi edina srednja šola v Sloveniji, ki se imenuje po avtorju prvega slovenskega romana.

Z Josipom Jurčičem pa smo povezani še na veliko načinov. Od šolskega leta 1995/96 se namreč po njem imenujejo najvišja priznanja in nagrade šole. Jurčičevo priznanje ali bronasto, srebrno oz. zlato nagrado prejmejo dijaki, ki se med šolanjem še posebej izkažejo na različnih tekmovanjih ali natečajih, in zlati maturanti poklicne in splošne mature. O vseh kandidatih za priznanja ali nagrade vsako leto proti koncu pouka odloča komisija za podeljevanje Jurčičevih nagrad in priznanj. Zapisati moram tudi, da je delo komisije vse prej kot

lahko, dijakov, ki so na različnih tekmovanjih dosegli prva oz. visoka mesta, je namreč zelo veliko. Zlati maturanti poklicne in splošne mature pa prejmejo zlato nagrado brez odločanja komisije.

Še posebej se z Jurčičem ter njegovim življenjem in delom seznanijo dijaki drugega letnika programa gimnazija. Vsako leto izvajamo tridnevni projekt z naslovom Josip Jurčič in njegov čas. Prvi dan projektne delo dijaki spoznajo njegovo delo ter samostojno raziskujejo zgodovinske, družbene in gospodarske razmere, v katerih je živel in ustvarjal. Tako lahko njegovo literarno in uredniško delo postavijo tudi v politični, socialni in ekonomski kontekst. Najlepši del tega projekta (tako trdijo dijaki) je pohod po Jurčičevi poti prvo soboto v marcu. Tako se pridružimo množici pohodnikov na poti od Višnje Gore do Muljave, ki jo je mali Jožek prehodil vsak dan do šole; tretji dan projekta pa s preverjanjem in sintezo zaključimo naše delo.

Že 34 let šola dela in živi z Josipom Jurčičem in ker je 4. marec tudi dan naše šole, imamo vsako leto v tem času prireditve, s katero počastimo njegov rojstni dan. Na tej prireditvi vsako leto predstavimo veliko dejavnosti, s katerimi se ukvarjamo med letom. Na njej sodelujejo pevski zbori, plesne in gledališke skupine, predstavijo se deklamatorji, pevci in pesniki, slikarji in fotografi – vsi torej, ki se na šoli ukvarjajo z umetniškim ustvarjanjem. Na prireditvah je gledališka skupina že uprizorila dramatizacije več Jurčičevih del. Tako smo postavili na oder Kozlovsko sodbo v Višnji Gori, Zakrpano Višnjo Goro, raztrgani Žužemberk in odlomke iz Desetega brata. Jurčičeva pripovedna moč, predvsem pa njegov izvirni dar za humor dajeta obilo možnosti za dramatizacijo njegovih del. Poleg tega pa na tej prireditvi dobijo vsi dijaki maturanti, ki so se ves čas šolanja ukvarjali s kulturo na katerem koli področju,

posebna priznanja, ki se imenujejo po Josipu Jurčiču.

Od leta 2007 šola vsako leto razpisuje tudi literarni in likovni natečaj z naslovom, ki je povezan s katerim izmed Jurčičevih del. Na literarnem natečaju dijaki tretjih in četrth letnikov iz cele Slovenije v angleščini razmišljajo o življenjskih resnicah oz. aktualizirajo spoznanja velikega pripovednika, ki so splošnočloveška in veljavna za vse čase. Na likovnem delu natečaja pa nastanejo izvirna dela mladih ustvarjalcev, ki s svojo inovativnostjo vedno znova navdušujejo.

In še spomin malce dlje: leta 1992 smo v počastitev 110-letnice velike slovesnosti eno leto po Jurčičevi smrti na Muljavi, to je bilo 15. 8. 1882, izvedli projekt Jurčičeva slavnost, s katerim smo gostovali v več krajih in doživeli zelo lep uspeh.

JURČIČEVO LETO – DOGODKI IN ZANIMIVOSTI

V Jurčičevem letu je po Sloveniji potekalo več simpozijev, ki so se ukvarjali predvsem z Jurčičevimi deli in z njegovim novinarskim udejstvovanjem. V spodnjih vrsticah si lahko preberete o treh pomembnejših dogodkih, ki so se v jubilejnem letu zgodili v Ljubljani, Višnji Gori in Mariboru.

Simpozij Desetič brat! ob letu Josipa Jurčiča

Kako je Kozlovska sodba v Višnji Gori iz satire za odrasle postala otroška literatura? Koliko so Jurčičeva dela moralizatorska? Na takšna vprašanja so odgovarjali predavatelji na simpoziju ob letu Josipa Jurčiča, ki so ga naslovlili Desetič brat!.

Zbrali smo nekaj odzivov z dogodka, ki je potekal 19. oktobra v Cankarjevem domu.

Miran Hladnik s Filozofske fakultete v Ljubljani je v digitalni knjižnici Slovenije, ki omogoča spremljavo omemb pisateljev v objavah in primerjavo njihovega pojavljanja, preveril Jurčičevo mesto med pripovedniki njegovega časa in kako se je njegovo ime ohranjalo v javni zavesti po njegovi smrti ter podpiralo kanonizacijo.

Slovenska literarna zgodovinarica Urška Perenič z ljubljanske Filozofske fakultete je pod drobnogled vzela Jurčičevo Kozlovsko sodbo v Višnji gori. Delo sodi med pisateljeva najbolj poznana in prevajana dela, objavljeno pa je bilo leta 1867 v literarnem časopisu Slovenski glasnik v Celovcu in podnaslovljeno kot »lepa povest iz stare zgodovine«. Natančneje jo zanima horizont pričakovanja in razumevanja bralca, za katerega je bilo to besedilo, ki je skozi čas do današnjih dni postalo otroška literatura, pred več kot 150 leti izvirno zasnovano.

Prispevek Marka Stabeja s Filozofske fakultete v Ljubljani je naslovljen Josip Jurčič – jezik na žlico? »Pisal je hitro, pisal je veliko, pisal je najrazličnejše stvari. Poiskal, poskušal in preskušal je najrazličnejše jezikovne možnosti, ki so mu bile na voljo. Realist? Gotovo v tem smislu, da je skušal v danih okoliščinah slovenski literaturi kot nujni simbolni in praktični sestavini narodnega gibanja prispevati kar največ.«

Monika Kalin Golob z ljubljanske Fakultete za družbene vede je predstavila prispevek z naslovom Josip Jurčič in naporno urednikovanje prvega slovenskega dnevnika. Jurčič je med letoma 1871 in 1881 urejal Slovenski narod. Dnevno izhajanje je povzročilo časovno stisko za tvorjenje besedil in tako vplivalo na oblikovanje novinarskega sloga.

Simpozij ob zaključku Jurčičevega leta v Višnji Gori

20. oktobra 2021 je na Podružnični šoli v Višnji Gori potekal simpozij z naslovom Proslavimo Jurčiča. Cilj simpozija je bil povzetek obeležitve Jurčičevega leta. V strokovnem delu simpozija so svoje misli in povzetke prispevkov zbranih v zborniku Proslavimo Jurčiča predstavili strokovnjaki z različnih področij. Strokovni govorniki so bili dr. Mihael Glavan, doktor bibliotekarskih znanosti, bibliotekar dr. Drago Samec, Roman Rozina, knjižničar v Ivančni Gorici, ter Danijel Zupančič. Svoj prispevek je v zborniku objavila tudi slovenska literarna zgodovinarica dr. Urška Perenič.

V zaključku je bil predstavljen tudi zbornik, ki vsebuje strokovne prispevke prej navedenih avtorjev, opis zakulisja snemanja igrano-dokumentarnega filma Romanje z Jurčičem, opis priprave besedila za predstavo Sin slovenskega naroda, avtorice Dragice Šteh, ter šolske prispevke o dejavnostih, ki so potekale na Osnovni šoli Stična in so z njimi obeležili Jurčičevo leto. V sklopu simpozija je bila razglašena tudi zmagovalna šola natečaja Jurčičev novinarski vajenec – OŠ Dolenjske Toplice.

Jurčičevo leto obeležili tudi v Mariboru

Počastitvi Jurčičevega leta so se pridružili tudi v Mariboru, kjer so ob tej priložnosti pripravili program, naslovljen Jurčič v Mariboru. Poleg pisateljske so želeli predstaviti tudi njegovo časnikarsko vlogo in časnikarski opus. Josip Jurčič je na začetku julija 1868 »nastopil službo v uredništvu časnika Slovenski narod, ki so ga v Mariboru ustanovili izobraženci iz kroga

štajerskih mladoslovencev. Leta 1872 so uredništvo prenesli v Ljubljano, Jurčičeva dela pa so ostala naša skupna dragocena dediščina,« je povedala predstavnica Mariborske knjižnice Martina Magdič.

Kot pomembnega časnikarja ga je opredelila tudi Petra Kolmančič iz Mladinskega kulturnega centra (MKC) Maribor: »Morda je celo malce krivično, da se ves čas postavljajo v ospredje njegova literarna dela, kajti pozornosti je vreden tudi njegov časnikarski opus. To leto vidim kot priložnost, da se prevetri tudi ta del njegovega ustvarjanja.«

Lea Kastelic

Jurčičevi predniki, pajštbarji

Jurčičev priimek je na Muljavo zanesel Marko Jurčič, doma z Jablanic, vasi v župniji Sv. Križ pri Kostanjevici. Več let je bil kočijaž pri oskrbniku stiškega samostana. Sčasoma se je spoznal s **Pajštbarjevo Micko** z Muljave in se 27. januarja 1841 z njo tudi oženil. Nevesta Marija Jankovič je stanovala v napol leseni in napol zidani hiši, kjer se je po domače reklo 'pri Pajštbarju'. Marko je potem kmetoval na ženinem domu. Poleg hiše je posedoval še manjši del grunta, ukvarjal pa se je tudi z branjarijo. Josip se je rodil 4. marca 1844. V Jurčičevih mladih letih je bil živ še materin oče in njegov ded **Jožef Jankovič**, ki je otroku pripovedoval vrsto zgodb iz bližnje in davne preteklosti. Tako je vnuku že v najbolj rosnih letih vzbudil domišljijo, kar je ta pozneje s pridom uporabil pri pisanju svojih literarnih del.

Jankovičev rod je sicer izviral iz hrvaškega Primorja. Josipov praded **Andrej Jankovič** se je okoli leta 1775 priženil k Pajštbarjevim na Muljavo. Poročil se je s hčerjo **Marjeto Kraševc**. Imel je številno družino in tudi sina Jožefa, ki je bil pisatelj ded. Jožef je bil rojen 14. marca 1779, poročil pa se je z **Nežo Zaviršek**, ki je bila pisateljeva babica. Njuna hči Marija, rojena 5. septembra 1809, pa je potem vzela Marka Jurčiča, pisateljevega očeta.

Pajštbarjeva hiša je stala v zgornjem, najvišjem, delu Muljave, ki se mu pravi Zavod. Leta 1826 je imela Muljava le peščico hiš. Med njimi je bilo enajst gruntarjev, trije polgruntarji in sedem četrtgruntarjev, ki jim je ljudstvo nadelo ime 'masličarji'. Ti so imeli po navadi le 'merico' zemlje. Med te 'masličarje' je spadala tudi Jurčičeva rodbina, ki je domovala na hišni številki 19.

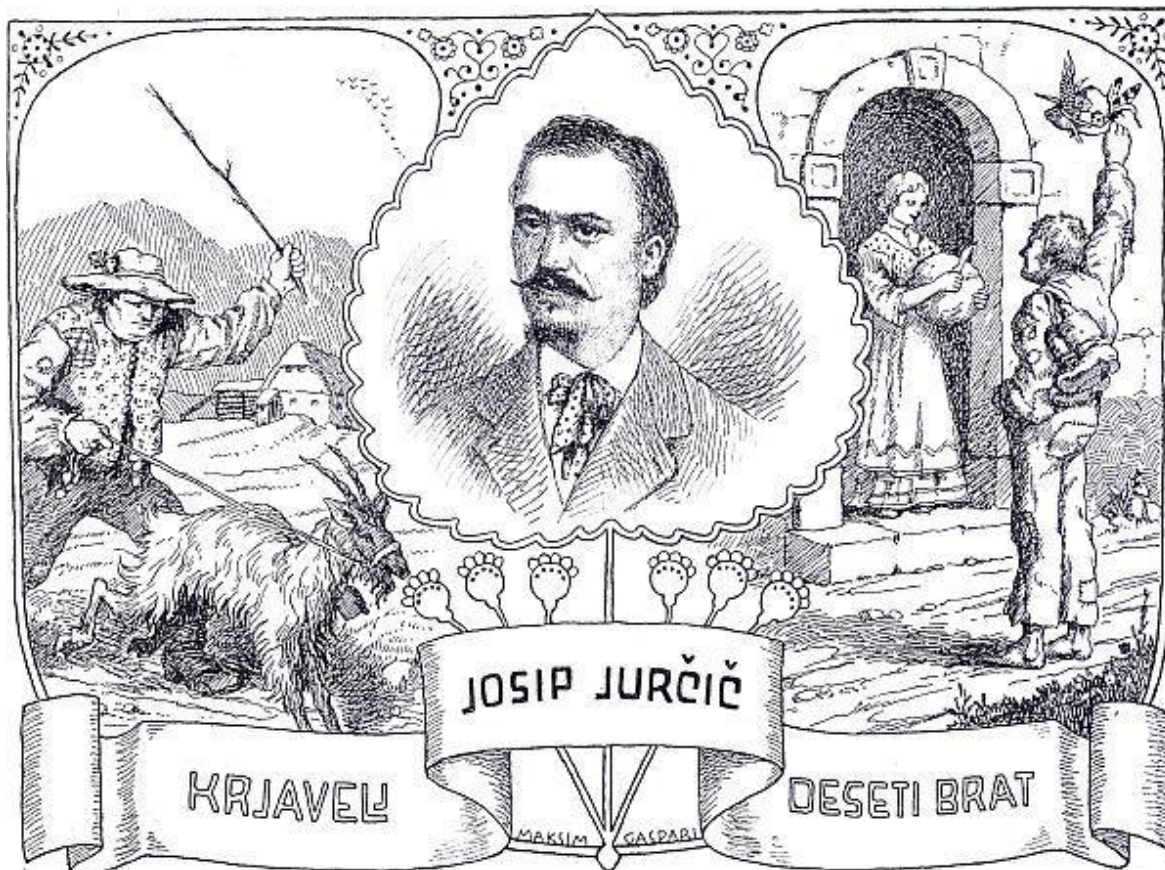
Domačija sama je bila zgrajena okoli leta 1826. Prej so kot preužitkarji stanovali v neki tuji leseni hiši. Take stavbice so ljudje označevali kot pajštbe. Tako so Jankovičevim pravili kar – pajštbarji. Ded **Jožef Jankovič** je potem sezidal novo zgradbo, a je domače vaško ime ostalo. In tako ga je prevzel tudi njegov zet Marko Jurčič. Četrtnika kmetije je torej pri Jurčičevih obsegala hišo, ki je imela pod isto streho še skedenj in hlev, zraven pa tudi še

zelenjavni vrt, travnik s sadjem in dve njivici. Shajali so bolj težko, zato je oče včasih zapregel konja in se podal v Ljubljano, kjer je nakupil raznovrstno blago, ki ga je potem prodajal svojim sovaščanom.

Kljub skromnemu življenju pa sta starša zvedavega sina Josipa poslala v šole. V tujem svetu se je Jurčiču zaradi revščine godilo dokaj slabo. Študij je moral prekiniti in se udingati kot časnikar pri tedanjih nemških in slovenskih listih. Poleg tega pa se je ukvarjal s slovstvom in napisal nekaj romanov ter povesti.

Lea Kastelic

Josip Jurčič (1844-1881) z junakoma svojega romana Deseti brat. Ilustriral Maksim Gaspari.

Na Muljavi leta 1882

Dobro leto po Jurčičevi smrti je bila Muljava priča velikemu dogodku. Iz vseh koncev in krajev slovenske domovine so prihajali ljudje, da počastijo spomin na tedaj najpomembnejšega slovenskega pisatelja Josipa Jurčiča. Časopisi so zelo oznanjali ta dogodek, zato se je zbralo veliko število ljudi. Odbor za odkritje spomenika je naredil odlično potezo, ko je za slavnostni dan določil 15. avgust, največji Marijin praznik. Ljudje v uradih so tedaj imeli prosto, na podeželju pa se ob tem prazniku tudi ni smelo delati.

15. avgusta je tako napočil dan, ki so si ga Dolenjci dobro zapomnili. Jurčičeva slovesnost na Muljavi je bila seveda v osnovi krajevnega značaja, vendar je imela zaradi pisateljeve pomembnosti tudi vseslovenski pomen. Seveda pa ni bilo pričakovati, da bi se v to malo vasico zgrnili obiskovalci iz vseh slovenskih pokrajin. Zgodilo pa se je ravno to.

Pred domačine in ljubljanske goste je najprej stopil muljavski župan **Josip Spendal** in jih v pozdrav svečano nagovoril: *»Prečastiti gospodje, dragi gostje ljubljanski! Kot župan te občine Vas pozdravljam tukaj pred vasjo, kjer se je rodil slavni pisatelj slovenski Josip Jurčič. V veliko čast si šteje vsa občina naša, da more denes tako odlične rodoljube iz bele Ljubljane in iz družih krajev mile Slovenije imeti v svojej sredi.*

Čast, s katero skazujete denes spominu rajnega našega Jurčiča, zadene vso občino našo, ki je Sloveniji dala tako vrlega sina. Srčno zahvalo Vam zato izreka vsa občina ter ob enem izraža željo, da bi se denašnja slavnost zvršila sijajno v slavo pokojnika, v slavo Vam in nam in vsem njegovim častilcem. Občina izreka Vam vsem domoljuben pozdrav!«

Za slavnostnega govornika Jurčičeve prireditve je bil določen njegov prijatelj **Janko Kersnik**. V letu 1881 je uspešno dokončal Jurčičevo zadnje delo, roman o rokovnjačih, imel pa je še veliko njegovega osebnega gradiva, kar mu je služilo za pripravo njegovih zbranih del. Bil je torej najprimernejša oseba za nagovor v prijateljev spomin.

»Častita, slavna gospoda! Dragi rojaki! Nikdar še, kar prebiva v teh prijaznih krajih slovenski rod – in ta je od prvega tukaj –, nikdar še ta dolinica nij videla zbranega tako mnogobrojnega, tako odličnega občinstva, nego denes.

Prišli smo daleč iz podnožja gorenjskih planin, prišli ste iz lepe zelene vinorodne dolenske strani, Notranjska in Kras poslala sta nam svoje goste in od povsodi, kjerkoli je doma slovenska govorica, od povsod došli ste nam dragi rojaki. Pozdravljam Vas gorko iz celega srca!

Slaviti hočemo tukaj v rojstnej vasi Josip Jurčičevaj, pred rodno njegovo hišo spomin njegov, spomin moža, ki je bil jeden najboljših, najduhovitejših, kar jih je imel in kar jih ima slovenski rod. Mnogo nas je, ki smo prihiteli sem; pa če bi nas bilo tudi toliko, da pokrijemo tu doli to zeleno ravan, še vedno bi nas bilo premalo, da bi zadostili hvaležnosti, katero moramo gojiti Jurčičevemu imenu.

V vsakej slovenski hiši, od bogatinove palače do revne kočje, kjer se bere slovenska knjiga, znano je njegovo ime; in ne le tu, temveč preseglo je ozke meje naše domovine daleč na sever in na jug, in ni ga slovenskega junaka, ki bi ne znal in ne vedel, kdo je bil Josip Jurčič."

Nato pa je zaključil: *»Vzidali smo mu tu v rodno hišo spominsko ploščo kot mali dokaz hvaležnosti naše. Ta plošča naj bo vaš ponos, domačini, varujte jo, čuvajte jo. On sam pa, naš največji pisatelj, recimo, naš največji pesnik, on sam pa počiva oddaljen rodnemu svojemu kraju, tam gori na ljubljanskem pokopališču, obrnjen sem na svojo ljubljeno rodno,*

dolenjsko stran, in na grobnem spomeniku tam stoje v kamen vsekane besede iz Tugomerja, katere ste tudi vi domačini napisali na slavolok tu doli: **Tvrd bodi neizprosen, mož jeklen, / Kadar braniti je časti in pravde / Narodu in jeziku svojemu.**«

Lea Kastelic

Viri:

- <https://www.rtv slo.si/kultura/razglednice-preteklosti/jurcica-so-vcasih-nekateri-res-imeli-radi-danes-pa-ga-imamo-se-rajsi/343756>

- <https://mkc.si/aktualno/2021/11/23/jurcic-v-mariboru>

- <https://www.mojaobcina.si/ivančna-gorica/novice/simpozij-ob-zaključku-jurcicevega-leta.html>

Iskrice št. 1, šolsko leto 2021/22

Izdala in založila: Srednja šola Josipa Jurčiča Ivančna Gorica

Za izdajatelja: Milan Jevnikar

Urednik: Igor Gruden

Mentorica številke: Lea Kastelic

Jezikovni pregled: Lea Kastelic

Likovna oprema je delo naših dijakov iz preteklih let.

